

Pēteris LŪCIS

1907—1991

Režisors, aktieris

Labs cilvēks. 1940. gada janvārī kā jauns aktieris viņš iegāja "Zvejnieka dēla" pirmizrādē kinoteātrī, bijēšu kontrolieri viņu nepazīna. Viņš noskatījās visu filmu, pēdējā rindā kājās stāvot. No pirmizrādes kinoteātrī "Splendid Palace" viņš iznāca kā visas latviešu tautas elks, dievināts un cildināts aktieris. Viņam nebija nekā kopīga ar Zvejnieka dēlu, ja nu vienīgi vēlme darīt labu citiem un patika strādāt, un šis divas savas rakstura iezīmes viņš tik pārliecinoši ielika Oskara tēlā pirmajā istajā latviešu aktierfilmā, ka līdz šim daudzi latviešu puīši savā sirdī ir Zvejnieka dēli.

Kāda īpatna, bet latviska šķautne Pētera Lūča raksturā bija viņa pieticība. No 1957. līdz 1991. gadam Pēteris Lūcis bija Valmieras Drāmas teātra galvenais režisors. "Es vadu nevadot", par savu darba stilu izteicās pats meistars. Viņa uzdevums nebija viegls — Valmieras teātris bija ceļojošs teātris, kas vai katru dienu uzstājās kādā Latvijas lauku kultūras namā vai brīvdabas estrādē. Daudzus gadus bija pieņemts, ka Valmieras teātrim var vienā dienā ieplānot divas vai pat trīs izrādes dažādos Latvijas novados, un visām izrādēm vajadzēja būt atraktīvām, intonatīvi bagātām un latviešu lauku cilvēka dvēselei tuvām. Un režisors strādāja šiem latviešu lauku cilvēkiem dienu no dienas, radot izrādes no lugām, ko viņam atļāva iestudēt Kultūras ministrijas ierēdņi. Vēl vairāk — saviem viesrežisoriem un asistentiem viņš ļāva iestudēt interesantākās, daudzkrāsainākās un novatoriskākās lugas, pats sev atstādams tās, ko padomju kultūrpolitika uzspieda. Un tomēr tieši Valmieras teātris Latvijai dāvāja dziesmuspēles un īsti latvisku līdzdzīvošanu to ainām.

Aktieris, režisors, skatuves mākslas pedagogs Pēteris Lūcis dzimis 1907. gada 28. jūnijā Jelgavas apriņķa Jaunsvirlaukas pagastā Salgales muižas kalpa ģimenē, mācījies Jelgavā un beidzis Zeltmata Latvju dramatiskos kursus (1931), skatuves izjūtu kaladinādams masu skatos Dailes teātra izrādēs. No 1930. līdz 1938. gadam P. Lūcis bija Zemnieku drāmas teātra aktieris, kur viņam nācās atveidot Oskaru Viļa Lāča romāna "Zvejnieka dēls" inscenējumā 1934. un 1935. gadā. Tieši šī loma aktierim kļuva par nozīmīgu pavērsienu tālākajā mākslas ceļā. Tiesa, šajā laikā P. Lūcis nodevās aktiera un režisora darbam, kā arī vadīja dramatiskos kursus un lasīja lekcijas par teātra mākslu visā Latvijā, bet no 1938. gada ieņēma arī ar teātri saistīta ierēdņa amatu — strādāja par konsultantu Sabiedrisko lietu ministrijā. Tad viņš bija aktieris Dailes teātrī (1940—1942, 1944), gan aktieris un režisors Valmieras Drāmas teātrī (1943—1945) un Jelgavas Drāmas teātrī (1945—1953), turklāt Jelgavas teātri viņš pamanījās gan iestudēt "Zvejnieka dēlu", gan spēlēt Oskaru (1949). Par P. Lūča liktenīgo pilsētu tomēr kļuva Valmiera — no 1957. gada līdz 1991. gadam viņš bija Valmieras Drāmas teātra galvenais režisors, bet jau 1943. gadā, būdams šā teātra režisors, viņš iestudēja "Indrānus". Savukārt Lūča spēlētais Indrānu tēvs kļuva par vienu no viņa aktierspēles virsotnēm.

Valmieras Padomes teātris dibināts 1919. gadā, 1923. gadā pārtapis par daļēji profesionālu Valmieras Dramatisko teātri, kas no 1930. gada ar Ziemeļlatvijas teātra vārdu turpinājis līdz 1940. gadam. 1944. gadā teātris atsāka darbu kā Valmieras Drāmas teātris. Teātra seju izveidoja Pēteris Lūcis, kura iestudētās izrādes bija dzīvi apliecinošas un optimistiskas.

Pētera Lūča iestudējumiem raksturīga iedziļināšanās tēlu rīcības motivācijā, emocionālo izpausmju atturība. Nereti režisors savos iestudējumos izmantojis muzikālu fonu, dziesmas. Artistisks azarts, bagāta fantāzija dominēja mākslinieka iestudētajās komēdijās. Lūcis izrādēs uzsvēra godīgumu un sirds inteliģenci savstarpējo attiecību izpausmēs, balstoties uz loģiska dialoga principu. Nozīmīga ir P. Lūča latviešu tautas mentalitātes izjūta. Bez lieka patosa, bet ar patiku un godaprātu viņš ķērās pie visiem lielākajiem latviešu literārajiem darbiem, radot to skatuviskās versijas, kas īpašu popularitāti iemantoja uz brīvdabas skatuvēm — Reiņa un Matīša Kaudziņu "Mērnieku laiki", Andreja Upīša "Zaļā zeme", Rūdolfa Blaumaņa "Trīnes grēki", Jēkaba Janševska "Bandavā", Voldemāra Sauleskalna "Meldermeitiņa", Jāņa Jaunsudrabiņa "Jo pliks, jo traks". P. Lūcis visu mūžu uzskatīja, ka literatūra attīstās un katrā laikmetā ir savas pērles, kam lemts kļūt par klasiku, tāpēc bieži iestudēja latviešu laikmetīgo oriģināldramaturģiju — Olgas Andžānes-Zvirgzdiņas "Dārgais priekš", Harija Gulbja "Ciruliši", Gunāra Priedes "Žagatas dziesma", Mārtiņa Zivertā "Ķīnas vāze", Anšlava Egliša "Pēc kaut kā cēla, nezināma...". Režijas meistarumu saistījuši ziemeļnieku spēcīgie raksturi, zemes mīlestība, ētiskie konflikti. Pēteris Lūcis daudz lasījis somu, zviedru un norvēģu literatūru, labprāt iestudēja šo autoru darbus, kas pārtapa par populārām un iemīļotām izrādēm. Nevar neminēt somu dramaturģes H. Vuolijoki reālistisko drāmu ciklu "Akmens ligzda", "Niskavuori maize", "Ardievu, Niskavuori!", "Niskavuori saimnieces jaunība", "Niskavuori Heta" (1958—1974).

Divas lomas paša meistara izpildījumā palikušas latviešu teātra mākslas zelta fondā — 1977. gadā iestudētā Matīša Klauzēna loma G. Hauptmaņa lugā "Pirms saules rīta" un Indrānu tēva loma R. Blaumaņa "Indrānos" (1978).

Pēteris Lūcis no 1974. līdz 1978. gadam bija Latvijas Valsts konservatorijas Valmieras Drāmas teātra aktieru kursa vadītājs.

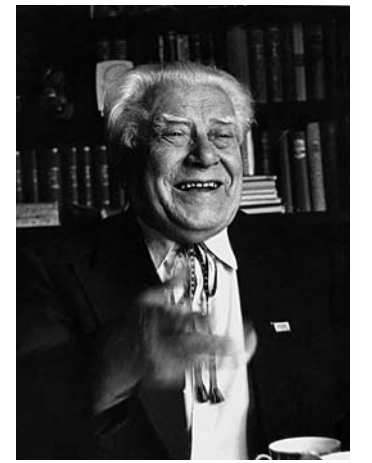
Pēteris Lūcis lasīja dzeju. Lasīja tā kā neviens cits — klusi, mierīgi, ar mīlestību un izpratni. Dzeju viņš lasīja visā Latvijā un izvēlējās visdažādākos dzejniekus — gan populārus, gan mazāk zināmus. P. Lūcim balss skanēja pilnkanīgi, dikcija bija nevainojama, žests ar jēgu, tā bija izcilas personības organiska dzīvošana tēlā. P. Lūcis uzskatīja, ka viņš līdzīgi Indrānu tēvam var teikt: "Es dzīvošu caur to labu, ko es esmu tev mācījis..."

Pēterim Lūcim piešķirts LPSR Tautas skatuves mākslinieka goda nosaukums (1967) un LPSR Valsts prēmija (1982). Pēteris Lūcis miris 1991. gada 22. jūlijā Valmierā, apbedīts Rīgas Meža kapos.

Oskars filmā "Zvejnieka dēls" 1940. gadā

Latviešu dzejas interprets. Pēteris Lūcis lasīja dzeju tā kā neviens cits — klusi, mierīgi, ar mīlestību un izpratni

Kopā ar savu biogrāfi Austru Skudru. Austra Skudra uzrakstīja grāmatu par Pēteri Lūci un pirmo eksemplāru dāvināja savas grāmatas varonim

Pēteris Lūcis ar saviem audzēkņiem — jaunajiem aktieriem — uz Valmieras teātra kāpnēm

Pēteris Lūcis Valmierā pie "Valmieras puikām". Valmiera ir Pētera Lūča liktenīgā pilsēta — viņš no 1957. līdz 1991. gadam bija šās pilsētas Drāmas teātra galvenais režisors

"Zvejnieka dēls". Pētera Lūča un Mildas Zilavas fotoattēli pastkartēs vai citā veidā tika tirāzēti simtos tūkstošos eksemplāru

Filmā "Tauriņēja" 1971. gadā. Pēteris Lūcis un Bruno Oja

Valmieras Drāmas teātris uz brīvdabas skatuves. Pētera Lūča vadītais Valmieras Drāmas teātris bija ceļojošais teātris — trupa uzstājās uz Latvijas lauku kultūras namu un brīvdabas skatuvēm. Lūcis bija tautas režisors, kas iestudēja lugas, kuras lauku iedzīvotāji gaidīja un mīlēja

"Mana dziļākā pārliecība ir tā, ka laime — tā ir cilvēku savstarpēja cieņa un uzticība. Laime ir to iemantot, bet šo cieņu un uzticību saglabāt — tā ir divkārša laime." (P. Lūcis)